

1.3.

Radosław Krajewski

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ZAKAZ PROWADZENIA OKREŚLONEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ JAKO ŚRODEK KARNY ORZEKANY ZA PRZESTĘPSTWA

Prowadzenie działalności gospodarczej jest w naszym państwie oparte o zasadę wolności. Zasada ta ma status normy konstytucyjnej leżącej u podstaw stosunków gospodarczych opartych z kolei na społecznej gospodarce rynkowej. Jak bowiem stanowi art. 20 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹, „społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”. Z kolei zgodnie z art. 22 ustawy zasadniczej „ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny”. Możliwości takich ograniczeń sprawiają, że wolność działalności gospodarczej nie ma charakteru bezwzględnego, gdyż tak samo, jak każda inna wolność, podlegać musi ograniczeniom z uwagi na inne dobra od niej ważniejsze.

Jedną z ustaw przewidujących takie ograniczenie jest Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r.², który w art. 41 § 2 przewiduje, że „sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem”. Jest to jeden ze środków karnych, tj. instrumentów prawnokarnych następstw czynu zabronionego, które m.in. obok kar wymierzone są przez sądy sprawcom takich czynów. Środki karne stanowią odpowiednik

---

¹ T.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

² T.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.

dawnych kar dodatkowych, których nazwa być może lepiej oddawała ich istotę, gdyż właśnie mają one stanowić dodatkową, najczęściej niezależną od kar dolegliwość dla sprawców czynów zabronionych. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż nierzadko swoją dolegliwością przewyższają one dolegliwość kar. Przykładem tegoż może być częsta w praktyce sytuacja, gdy prowadzący pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości otrzyma karę grzywny, którą bez trudu uiści, a jej dolegliwość nie będzie dla niego znaczna, a także środek karny zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 3 lat, który będzie dla niego bardzo dolegliwy. Tak samo może być ze środkiem karnym zakazu prowadzenia działalności gospodarczej.

Katalog środków karnych zawiera art. 39 k.k. Wymieniono tu ich kilkanaście. Środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wskazany jest w tym katalogu, w pkt 2, wraz ze środkami karnymi zakazu zajmowania określonego stanowiska oraz wykonywania określonego zawodu. Środki te są do siebie podobne w zakresie roli, jaką pełnią, gdyż wykluczają na pewien czas osoby, wobec których są orzekane, z aktywności zawodowej prowadzonej w dotychczasowej formule, tj. wykonywanego zawodu, zajmowanego stanowiska lub prowadzenia działalności gospodarczej. Nie wykluczają one jednak z takiej aktywności w ogóle, gdyż osoba, co do której zostały one orzeczone, może podjąć inną tego rodzaju aktywność, a więc wykonywać inny zawód, zajmować inne stanowisko albo podjąć innego rodzaju działalność gospodarczą.

Jak wskazuje Jarosław Warylewski, środki karne dzielą się na wymierne w czasie (np. zakaz prowadzenia pojazdów) oraz mające charakter jednorazowy (np. świadczenie pieniężne). Wyróżnia się także środki karne możliwe do orzeczenia jako samoistne (np. zakaz zajmowania określonego stanowiska) oraz orzekane wyłącznie kumulatywnie obok kary (np. pozbawienie praw publicznych). Ponadto środki karne orzekane są obligatoryjnie (np. zakaz prowadzenia pojazdów, jeżeli sprawca uciekł z miejsca wypadku lub był nietrzeźwy) lub fakultatywnie (np. zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej). Środki karne można podzielić także, ze względu na ich funkcje i realizowane cele, na środki o charakterze represyjnym (np. pozbawienie praw publicznych) oraz na środki o charakterze prewencyjnym (np. zakaz wykonywania określonego zawodu)³. Zgodnie z tymi podziałami środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej należy do środków karnych wymiernych w czasie, zgodnie bowiem z art. 43 § 1 k.k. orzeka się go w latach, od roku do lat 10. Ma on charakter samoistny, gdyż sąd może go wprowadzić orzec jedynie w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem, ale przy takim skazaniu sąd może odstąpić od wymierzenia kary, o ile spełnione są przesłanki art. 59 k.k. lub 61 k.k. Prócz tego środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest środkiem orzekanym fakultatywnie, o czym przesądza użyty

³ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2015, s. 455.

w art. 41 § 2 k.k. zwrot, że „sąd może orzec” taki środek, w przeciwieństwie do zastosowanego w przypadku niektórych innych środków karnych sformułowania „sąd orzeka”. Jest to środek o bardziej prewencyjnym niż represyjnym charakterze, gdyż ma chronić dobra o charakterze indywidualnym lub społecznym, które mogłyby zostać zagrożone, a tym bardziej naruszone, gdyby sprawca nadal prowadził określoną działalność gospodarczą. Jak słusznie dostrzegają Andrzej Marek, środki karne można podzielić na takie, w których przeważa element represyjny (np. pozbawienie praw publicznych) oraz takie, w których przeważa element prewencyjny (np. właśnie zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej, choć na ogół występują obydwa te elementy)⁴.

Szerokiej analizie poglądów doktryny odnośnie do prewencyjnego oraz represyjnego charakteru przedmiotowego środka karnego wraz ze środkami karnymi zakazów zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu dokonał Jerzy A. Kulesza. Autor ten wskazuje, że od dawna podkreśla się ich funkcje zapobiegawcze, chronią one bowiem społeczeństwo przed skazanymi, którzy zajmując to samo stanowisko, wykonując ten sam zawód lub prowadząc tę samą działalność gospodarczą, związane z popełnionym przestępstwem, a więc wykorzystując tę samą sposobność, mogliby kontynuować popełnianie takich samych lub podobnych przestępstw, a więc stanowią one istotny instrument walki z przestępczością powrotną. Chronią one także społeczeństwo przed osobami, które z powodu niezdolności do zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności gospodarczej, związanych z popełnionym przestępstwem, są potencjalnie niebezpieczni. Jednak te środki karne zawierają także silne elementy represji. Niejednokrotnie są one bardziej surowe niż kary, gdyż pozbawiają skazanego źródła zarobkowania, a tym samym niekorzystnie wpływają na sferę majątkową skazanego. Są także wysoce dolegliwe dla członków rodziny skazanego, która często silniej odczuje niemożność określonego zarobkowania przez skazanego, aniżeli on sam. Niekiedy wskazuje się także na ich funkcje ochronną, zabezpieczającą oraz wychowawczą. Jerzy A. Kulesza słusznie uważa, że uwzględniając wszystkie te funkcje, należy zwrócić uwagę na konieczność elastycznego i precyzyjnego stosowania tych zakazów, gdyż orzekane bez należytego uzasadnienia, zbyt często i w wymiarze nadmiernie wysokim, mogą przekształcić się w środki karne bardzo dotkliwe, spełniające przede wszystkim funkcje represyjne. Stosowane bez istotnej potrzeby, pozbawiając skazanego źródła zarobkowania, mogą stać się także istotnym czynnikiem kryminogennym, gdyż do wyobrażenia jest sytuacja, w której jedynie popełnianie przestępstw stanie się źródłem dochodów skazanego i jego rodziny. Zaniechanie zaś ich stosowania lub ich stosowanie w wymiarze rażąco niskim, doprowadzić może do niepożądanego wzrostu przestępczości⁵.

⁴ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 272.

⁵ J. A. Kulesza, *Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej [w:] System prawa karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, red. M. Melezini, Warszawa 2016, s. 579-580.

Z przepisu art. 41 § 2 k.k. jednoznacznie wynika, że środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej może być orzeczony przy kumulatywnym spełnieniu dwóch warunków, a mianowicie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności oraz tego, że dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Rację ma zatem Damian Szeleszczuk, że środek ten musi być ściśle związany z przypisanym sprawcy czynem zabronionym, tj. z konkretną działalnością gospodarczą, w związku z którą popełnione zostało przestępstwo, a nie z osobistymi cechami sprawcy, jak choćby generalnym brakiem umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej⁶. Innymi słowy, jak wskazuje Ryszard A. Stefański, chodzi o funkcjonalny związek przestępstwa z prowadzoną działalnością gospodarczą⁷. To najpierw sprawca musi popełnić przestępstwo w związku z prowadzeniem określonej działalności gospodarczej, w następstwie czego sąd, dochodząc do przekonania, że dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawnie, może zakazać jej prowadzenia. Wpisuje się to w szerszą tendencję prawa karnego, że nie można karać nikogo jedynie za stan jego niebezpieczeństwa, za samo to, że ten ktoś zagrażałby dobrom chronionym prawnie. Najpierw musi on znaleźć się w orbicie zainteresowania prawa karnego, a „sposobem” na to jest popełnienie przestępstwa, aby później stosować wobec niego kary, środki karne i inne instrumenty prawa karnego.

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej dotyczyć może określonego jej rodzaju, a nie prowadzenia działalności jako takiej. Słusznie pisze więc Tadeusz Bojarski, że w oparciu o art. 41 § 2 k.k. nie jest możliwe całkowite wyłączenie aktywności gospodarczej osoby, wobec której zakaz ten jest orzekany⁸, byłoby to bowiem sprzeczne z konstytucyjną zasadą wolności działalności gospodarczej, która, jak wskazano powyżej, może być jedynie ograniczona, a nie wyłączona w ogóle. Taką rolę spełnia właśnie analizowany środek karny, gdyż osoba, co do której zostaje on orzeczony, nie może prowadzić jedynie działalności gospodarczej określonego rodzaju, jest więc w tym zakresie ograniczona, ale może prowadzić inną działalność gospodarczą w formule wolności wyboru jej rodzaju, formy i innych kwestii.

Przedmiotowy środek karny może obejmować tylko zakaz prowadzenie tego rodzaju działalności gospodarczej, w związku z którą popełniono przestępstwo. Nie może on obejmować innego rodzaju takiej działalności. Sąd musi zatem precyzyjnie określić jakiego rodzaju działalności gospodarczej zakazuje.

Jeśli chodzi o samo pojęcie działalności gospodarczej, to zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁹ jest nią „zarobkowa

⁶ D. Szeleszczuk, *Środki karne* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak i K. Wiak, Warszawa 2015, s. 361.

⁷ R. A. Stefański, *Środki karne* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. A. Stefański, Warszawa 2015, s. 332.

⁸ T. Bojarski, *Środki karne* [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016, s. 175.

⁹ T.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.

działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły". Ustawa ta nie zastrzega, że chodzi jedynie o rozumienie przedmiotowego pojęcia na jej gruncie, a więc należy rozciągać je na cały system prawny. W konsekwencji środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej dotyczyć może takiej aktywności w jak najszerszym jej rozumieniu. Słusznie wskazuje też Marek Kulik, że orzeczenie zakazu jest możliwe także w razie prowadzenia przez sprawcę takiej działalności bez dopełnienia ewentualnych wymogów wiążących się z taką działalnością¹⁰. Chodzi tu, jak podaje Jerzy A. Kulesza, o niedopełnienie obowiązku uzyskania zezwolenia na jej prowadzenie lub zgłoszenia właściwemu organowi¹¹. Za Damianem Szeleszczukiem konsekwentnie przyjąć więc należy, że zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej może dotyczyć także działalności faktycznie wykonywanej, choć niespełniającej takich chociażby wymogów formalnych, jak zgłoszenie do ewidencji działalności gospodarczej¹². Jest to logiczne, a gdyby było inaczej, to prawnokarnym zakazem i jego konsekwencjami byłiby obciążani jedynie ci, którzy prowadzili legalną działalność gospodarczą, zaś spod rygorów tegoż byłiby wyjęci ci, którzy działali nielegalnie, co byłoby rażąco niesprawiedliwe, a w konsekwencji niedopuszczalne.

Prawnokarny zakaz prowadzenia działalności gospodarczej dotyczyć może wyłącznie osoby lub osób, które faktycznie działalność taką prowadzą. Jak zasadnie wskazuje Wojciech Dadak, nie może on obejmować osób, które w niej jedynie uczestniczą pośrednio, czyli np. prokurentów, menadżerów oraz osób wykonujących pracę w ramach stosunku pracy na rzecz osoby prowadzącej działalność gospodarczą¹³. Stanowi to pewne ograniczenie funkcji prewencyjnej przedmiotowego zakazu, ale jako takie jest zrozumiałe i konieczne.

Orzeczenie tego zakazu możliwe jest zarówno w związku z popełnieniem przestępstwa umyślnego, jak i nieumyślnego. Według Damiana Szeleszczuka, jego orzeczenie wydaje się być szczególnie uzasadnione w wypadkach popełnienia przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, środowisku, prawom osób wykonujących pracę zarobkową, działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, ochronie informacji oraz obrotowi gospodarczemu¹⁴. To właśnie takie przestępstwa mogą być popełniane najczęściej w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, przy

¹⁰ M. Kulik, *Środki karne [w:] Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 135.

¹¹ J. A. Kulesza, *Zakaz zajmowania...*, s. 595-596.

¹² D. Szeleszczuk, *Środki karne...*, s. 361.

¹³ W. Dadak, *Rola środka karnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zapobieganiu przestępczości*, Prokuratura i Prawo 2010, nr 4, s. 96.

¹⁴ D. Szeleszczuk, *Środki karne...*, s. 362.

jednoczesnym spełnieniu przesłanki, że dalsze jej prowadzenie zagrażałoby istotnym dobrom chronionym prawem.

Zagrożenie to musi opierać się na prognozie, czyli inaczej na przekonaniu sądu, że dalsze prowadzenie działalności gospodarczej przez sprawcę stwarzałoby takie zagrożenie. Chodzi tu w szczególności o takie zachowanie sprawcy prowadzącego działalność gospodarczą, które miało takie negatywne cechy, że dalsze jej prowadzenie byłoby niebezpieczne lub przynajmniej stwarzałoby ryzyko takiego niebezpieczeństwa dla jakichkolwiek dóbr chronionych prawem tak o charakterze indywidualnym (np. życie lub zdrowie ludzi), jak i o charakterze ponadindywidualnym, czego przykładem może być bezpieczeństwo publiczne.

Zdaniem Wojciecha Zalewskiego sensowna wydaje się wykładnia zakładająca, że podstawą zakazu wykonywania czynności zawodowych, a więc zawodu, stanowiska oraz działalności gospodarczej, może być jedynie zagrożenie dla dóbr ponadindywidualnych, społecznych, w których ochronie interes publiczny ma znaczenie dominujące nad interesem prywatnym. Nie powinno więc być podstawą orzeczenia przedmiotowego środka karnego zagrożenie np. dla czci jednostki, czy też jej nietykalności cielesnej. Autor ten proponuje, aby kryterium był tu tryb ścigania przestępstw, gdyż dobrami istotnymi w rozumieniu art. 41 k.k. są te, które chroni się za pomocą kryminalizacji zachowań ściganych w trybie publicznoskargowym i wnioskowym. W konsekwencji nie są to dobra, które ustawodawca chroni, pozostawiając ściganie przestępstw w nie godzących trybowi prywatnoskargowemu¹⁵. Z zapatrywaniem tym nie zgadza się Jerzy A. Kulesza, który wskazuje, że nie znajduje ono oparcia ani w wykładni językowej, ani też celowościowej. Zgodnie z pierwszą wykładnią, kategorię „istotne dobra chronione prawem” rozumieć należy jako dobra ważne, do których należą, zgodnie z hierarchią takich dóbr, przede wszystkim życie i zdrowie, ale nie oznacza to, że nie należą do tej kategorii także inne dobra. W przypadku wykładni celowościowej należy zaznaczyć, że w trybie prywatnoskargowym ścigane są także przestępstwa godzące w ważne dobra jednostki, jak zdrowie, nietykalność cielesna oraz cześć. Jerzy A. Kulesza uważa, że trudno byłoby uznać za racjonalne rozwiązanie uniemożliwiające orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w razie popełnienia przez sprawcę w związku z jej prowadzeniem przestępstwa np. naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia na czas nie dłuższy niż 7 dni lub przestępstwa zniewagi, które ścigane są z oskarżenia prywatnego. Niemożność taka byłaby trudna do zaakceptowania z perspektywy przestrzegania podstawowych praw człowieka, jak również konieczności zachowania bezpieczeństwa ludzi w relacjach z osobami

¹⁵ W. Zalewski, *Środki karne [w:] Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 32-116*, red. M. Królikowski i R. Zawłocki, Warszawa 2015, s. 66.

prowadzącymi działalność gospodarczą, a także z uwagi na potrzebę zachowania normalnego obrotu gospodarczego¹⁶. Zgodzić się trzeba z poglądem Jerzego A. Kuleszy, gdyż odpowiada on *ratio legis* przedmiotowego zakazu, dla bytu którego tryb ścigania nie ma żadnego znaczenia.

Ustawodawca nie określił, czy podstawą orzeczenia tego zakazu musi być zachowanie wielokrotne, czy w grę wchodzić może także zachowanie jednorazowe. Według Damiana Szeleszczuka nie można wykluczyć sytuacji, że nawet jednorazowe zachowanie sprawcy może być wystarczającą przesłanką prognostyczną, uzasadniającą zastosowanie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej¹⁷.

Orzekając przedmiotowy zakaz sąd musi określić, jakiego rodzaju działalności gospodarczej prowadzenia zakazuje. Jak wskazuje Wojciech Dadak, nie oznacza to, że sąd ma obowiązek stosowania określeń odpowiadających rodzajom działalności, o których mowa w art. 2 ustawy o *swobodzie działalności gospodarczej*. Przepis ten zawiera bowiem wskazanie jedynie podstawowych rodzajów działalności gospodarczej, co powoduje, że w konkretnym przypadku konieczne może być bardziej szczegółowe jej określenie. Nie oznacza to również, że w wyroku stosowane powinny być określenia działalności używane w klasyfikacji działalności gospodarczej zawartej w oficjalnych jej klasyfikacjach, choć mogą one ułatwiać adekwatne dla konkretnego przypadku określenie rodzaju działalności objętej zakazem¹⁸. Wydaje się, że posłużenie się w wyroku jedynie określeniem, że chodzi o działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową lub w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania kopalin ze złóż, a więc zgodnie z nomenklaturą wskazanego przepisu, byłoby co do zasady zbyt ogólne. Wszak np. określenie przez sąd, że przedmiotem zakazu jest działalność wytwórcza, handlowa lub usługowa zupełnie nie wskazywałoby, o jaki jej zakres, jak też o jaki jej obszar przedmiotowy w ramach jej rodzajów chodzi. Byłoby to sprzeczne nie tylko z istotą analizowanego zakazu, ale także z konstytucyjną zasadą wolności działalności gospodarczej.

Jak wskazano powyżej, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej orzeka się na okres od roku do lat 10, o czym stanowi art. 43 § 1 k.k. Zgodnie z § 2 tego artykułu zakaz ten obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia, według § 2a zaś okres, na który orzeczono ten zakaz, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo. Co więcej, okres, na który można orzec ten środek karny, cechuje znaczna rozpiętość czasowa, jeśli chodzi o ustawowy jego wymiar. Jego wymiar sądowy zależy powinien od uznania sądu, przy baczeniu, aby jego dolegliwość nie przekraczała stopnia winy oraz uwzględnieniu stopnia spo-

¹⁶ J. A. Kulesza, *Zakaz zajmowania...*, s. 604-605.

¹⁷ D. Szeleszczuk, *Środki karne...*, s. 362.

¹⁸ W. Dadak, *Rola środka...*, s. 99.

łecznej szkodliwości czynu oraz wzięciu pod uwagę celów zapobiegawczych i wychowawczych w stosunku do sprawcy, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Dyrektywy takie wynikają z art. 53 k.k., do których stosowania w zakresie środków karnych odsyła art. 56 k.k.

Na podstawie art. 84 § 1 k.k. sąd może po upływie połowy okresu, na który orzeczono ten środek, uznać go za wykonany. Muszą do tego być spełnione kumulatywnie dwa warunki, a mianowicie, że skazany przestrzegał porządku prawnego, jak też, że środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok.

Zgodnie z art. 181 Kodeksu karnego wykonawczego z dnia 6 czerwca 1997 r.¹⁹ „w razie orzeczenia zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, sąd przesyła odpis wyroku odpowiedniemu organowi administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwemu dla miejsca zamieszkania skazanego lub dla miejsca prowadzenia działalności gospodarczej objętej zakazem”. Art. 183 k.k.w. przewiduje, że „jeżeli skazany, w związku z wykonywanym przez siebie zawodem lub prowadzeniem określonej działalności gospodarczej, należy do zrzeszenia zawodowego, stowarzyszenia, związku lub cechu albo innej organizacji gospodarczej, sąd zawiadamia je o orzeczeniu zakazu wykonywania zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej”. Art. 185 k.k.w stanowi zaś m.in., że „instytucje wymienione w art. 181 podejmują stosowne decyzje i bezzwłocznie zawiadamiają o tym sąd, który w razie stwierdzenia nieprawidłowości nakazuje je usunąć”.

Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej może być także orzeczony jako środek zabezpieczający, o czym stanowi art. 93a § 2 k.k. Możliwość taka istnieje, gdy jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a inne środki prawne określone w tym kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie są wystarczające, co wynika z art. 93b § 1 k.k. Jak stanowi art. 93c k.k. dotyczyć to może m.in. sprawców, co do których umorzono postępowanie o czyn zabroniony popełniony w stanie niepoczytalności, jak też w razie skazania za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności. Wówczas, zgodnie z art. 93d § 1 k.k., czasu stosowania takiego środka nie określa się z góry.

Niejako na marginesie rozważań wskazać trzeba, że zakaz prowadzenia działalności gospodarczej orzekać można także w związku z popełnianiem przestępstw skarbowych, które są odrębną od przestępstw kategorią czynów zabronionych, a w konsekwencji nie są one objęte przedmiotowym opracowaniem. Kodeks karny skarbowy z dnia 10 września 1999 r.²⁰ w art. 22 § 2 pkt 5 wskazuje, że środkami karnymi są zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, wykonywania określonego zawodu lub zajmowania określonego stanowiska. Zgodnie z § 3 pkt 5 tego artykułu zakazy te jednocześnie są środ-

¹⁹ T.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.

²⁰ T.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.

kami zabezpieczającymi. Jak stanowi art. 34 § 2 k.k.s., zakaz prowadzenia działalności gospodarczej można orzec w razie nadzwyczajnego obostrzenia kary za przestępstwo skarbowe oraz w razie skazania, bez takiego obostrzenia, za enumeratywnie wymienione w tym przepisie przestępstwa skarbowe.

Niestosowanie się przez sprawcę do orzeczonego przez sąd zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest przestępstwem z art. 244 k.k. Grozi za nie kara pozbawienia wolności do lat 3. Gdyby zaś zakaz taki został orzeczony jako środek zabezpieczający, a sprawca nie stosował się do niego, wówczas popełniłby przestępstwo z art. 244b § 1 k.k., zagrożone grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Środek karny zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest ważnym środkiem karnym orzekanym za przestępstwa. W doktrynie prawa karnego dotychczas nie poświęcono mu zbyt wielu odrębnych opracowań, ale też nie jest tak, że w takim ujęciu nie dostrzegano go wcale. Wiele napisano o nim na łamach komentarzy do kodeksu karnego. Można mieć nadzieję, że jego przybliżenie dobrze przysłuży się szerokiej perspektywie problematyki wolności gospodarczej, gdyż istotnie ogranicza on wolność działalności gospodarczej, ale jej zupełnie nie pozbawia. Może on bowiem dotyczyć tylko określonego rodzaju takiej działalności, a nie działalności gospodarczej w ogóle. Orzekany jest też na określony czas, po upływie którego osoba, której dotyczy, odzyskuje prawo do wykonywania także tego rodzaju działalności gospodarczej, którą on obejmował. Zasadność jego orzekania opiera się przede wszystkim na walorach prewencyjnych, choć ma on także cechy represji prawnokarnej wobec sprawcy, który najpierw nadużył wolności działalności gospodarczej, popełniając w związku z nią przestępstwo, a dopiero potem otrzymał zakaz jej prowadzenia. Wolność gospodarcza oznacza wolność do prowadzenia działalności gospodarczej, która zostaje tu zachowana z wyjątkiem tego rodzaju działalności gospodarczej, której dotyczy przedmiotowy zakaz, jak też dotyczy wolności od zbędnej ingerencji państwa w jej prowadzenie, tyle tylko, że w wypadkach zasadności orzekania środka karnego zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej ingerencja ta nie jest zbędna dla ochrony innych dóbr prawnych, które są ważniejsze, niż wolność prowadzenia każdego rodzaju działalności gospodarczej.

BIBLIOGRAFIA

Literatura:

- Bojarski T., *Środki karne*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.
- Dadak W., *Rola środka karnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zapobieganiu przestępności*, „Prokuratura i Prawo”, nr 4/2010.
- Kulesza J. A., *Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej*, [w:] *System prawa karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, red. M. Melezini, Warszawa 2016.
- Kulik M., *Środki karne*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 272.
- Stefański R. A., *Środki karne*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. A. Stefański, Warszawa 2015.
- Szeleszczuk D., *Środki karne*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. A. Grześkowiak i K. Wiak, Warszawa 2015.
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2015.
- Zalewski W., *Środki karne*, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 32-116*, red. M. Królikowski i R. Zawłocki, Warszawa 2015.

Akty prawne:

- Kodeks karny skarbowy z dnia 10 września 1999 r. (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.).
- Kodeks karny wykonawczy z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.).
- Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.).

STRESZCZENIE

Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej jest jednym ze środków karnych orzekanych za przestępstwa. Sąd może orzec go wówczas, gdy sprawca popełnił przestępstwo w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, a dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Orzekany jest on na

okres od roku do lat dziesięciu. Ogranicza on wolność działalności gospodarczej, ale nie niweczy jej w ogóle, gdyż obejmuje on jedynie określoną działalność gospodarczą, a nie działalność gospodarczą jako taką.

Słowa kluczowe: wolność gospodarcza, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, przestępstwo, środek karny.

English title: Prohibition of engaging in certain economic activity as a punitive measure applied for crimes

Abstract

Prohibition of conducting a defined economic endeavours is one of the punitive measures ruled for crimes. The court can apply it when the perpetrator committed a crime in connection with conducting economic activities whose continuation endangers certain legal rights. It is predicated for the period extending from one to ten years. It restricts economic freedom, but does not altogether nullify it, since it encompasses only a specified economic activity, not economic activity altogether.

Keywords: economic freedom, prohibition lead business, crime, punitive measure.